

Sveučilište u Zagrebu
Fakultet hrvatskih studija

PRIPREMA ZA SAT RAZREDNIKA

Radionica:

Digitalno nije nevidljivo

Antonia Dragičević
23. listopada, 2026.
Medicinska škola Osijek

Tema, cilj i ishodi učenja, struktura i trajanje

Tema: Prepoznavanje, sprječavanje i sigurno reagiranje na elektroničko nasilje među učenicima.

Naziv radionice: Digitalno nije nevidljivo

Cilj radionice

Osposobiti učenike za prepoznavanje elektroničkog nasilja, odgovorno ponašanje u digitalnom okruženju te pravodobno i sigurno reagiranje u ulozi osobe izložene nasilju, promatrača ili vršnjaka koji pruža podršku.

Ishodi učenja:

Nakon provedene radionice učenici će moći:

- **Naveći** primjere digitalnih postupaka koji mogu pomoći ili povrijediti drugu osobu.
- **Naveći** najmanje dvije osobe ili službe kojima se može obratiti za pomoć.
- **Razlikovati** šalu, nesporazum, sukob, neprimjerenu komunikaciju i elektroničko nasilje.
- **Razlikovati** korisnu pomoć od rizičnog sukobljavanja.
- **Prepoznati** oblike elektroničkog nasilja, uloge sudionika i moguće posljedice.
- **Analizirati** odgovornost promatrača.
- **Primijeniti** sigurne korake reagiranja (model STOP).
- **Procijeniti** usvojenost postupka, osobnu spremnost na reagiranje i korisnost radionice.
- **Demonstrirati** asertivnu, podržavajuću i sigurnu reakciju promatrača.
- **Osvijestiti** učenike da digitalni postupci ostavljaju posljedice.
- **Formulirati** i prihvatiti pravila odgovorne digitalne komunikacije u razredu.

Teorijska razrada

Elektroničko nasilje obuhvaća namjerna ponašanja kojima se uporabom interneta, mobilnih uređaja, društvenih mreža, platformi za dopisivanje, mrežnih igara ili drugih digitalnih kanala drugu osobu vrijeđa, ponižava, zastrašuje, isključuje, ucjenjuje ili joj se narušava privatnost. U stručnoj se literaturi cyberbullying najčešće povezuje s ponavljanjem i neravnotežom moći. Međutim, u digitalnom okruženju i jedna objava može postati višekratno štetna zbog prosljeđivanja, komentiranja, trajnosti sadržaja i velikog dosega. Zato i pojedinačnu ozbiljnu prijetnju ili ponižavajuću objavu treba odmah shvatiti ozbiljno i prijaviti (Kowalski i sur., 2019).

Elektroničko nasilje može uključivati uvredljive ili prijetee poruke, širenje glasina, javno ismijavanje, stvaranje grupa usmjerenih protiv pojedinca, namjerno isključivanje iz digitalne skupine, neovlašteno objavljivanje fotografija i videozapisa, izradu lažnog profila, krađu identiteta, otkrivanje privatnih podataka, digitalnu ucjenu i poticanje drugih na napad. Granica između šale i nasilja ne određuje se samo namjerom osobe koja je sadržaj objavila. Važni su doživljaj pogođene osobe, sadržaj, posljedice, ponavljanje, odnos moći i nastavak ponašanja nakon jasnog zahtjeva da prestane (Hutson i sur., 2017).

Posebnost elektroničkog nasilja jest mogućnost stalne dostupnosti: uznemirujući sadržaj može do učenika doprijeti u bilo koje vrijeme i na mjestu koje bi inače trebalo biti sigurno. Publika može biti vrlo velika, sadržaj se brzo umnožava, a osjećaj anonimnosti može smanjiti odgovornost počinitelja i promatrača. Osobe izložene nasilju mogu osjećati strah, sram, tugu, ljutnju, bespomoćnost, povlačenje iz odnosa, pad koncentracije i poteškoće u školskom funkcioniranju. Reakcije se razlikuju, pa odsutnost vidljive uznemirenosti ne znači da štete nema (Smith i sur., 2008).

U digitalnom nasilju promatrači imaju važnu ulogu. Prosljeđivanje, lajkanje, reakcije koje ismijavaju, dodavanje uvredljivih komentara ili šutnja u zatvorenoj grupi mogu povećati doseg i doživljaj podrške nasilju. Aktivni promatrač ne treba javno ulaziti u sukob niti sam istraživati počinitelja. Sigurne reakcije uključuju ne prosljeđivanje sadržaja, privatnu poruku podrške, spremanje dokaza, prijavu sadržaja platformi te obraćanje odrasloj osobi od povjerenja (Polanco-Levicán i Salvo-Garrido, 2021).

Učenike je potrebno poučiti jasnim koracima. Preporučuje se ne odgovarati na prijetnje i ne uzvraćati nasiljem, sačuvati poruke i snimke zaslona s datumom i vremenom, blokirati počinitelja nakon spremanja dokaza, prijaviti sadržaj platformi te se obratiti roditelju, razredniku, nastavniku ili stručnom suradniku škole. U slučaju ozbiljne prijetnje, neposredne opasnosti, ucjene, seksualiziranog sadržaja ili sumnje na kazneno djelo potrebno je odmah uključiti odgovorne odrasle osobe i nadležne službe (UNICEF, 2020).

Školska radionica treba biti preventivna, nenametljiva i usmjerena na vještine. Učenike ne treba tražiti da pred razredom iznose osobna iskustva, imenuju druge učenike ili pokazuju privatne poruke. Ako učenik tijekom ili nakon radionice otkrije aktualno nasilje, razrednik treba zahvaliti na povjerenju, osigurati razgovor u privatnosti, procijeniti hitnost i postupiti prema važećem školskom protokolu, bez obećavanja potpune tajnosti koju nije moguće održati (Tokunaga, 2010).

Struktura radionice

Naziv aktivnosti	Vrijeme trajanja (minute)
1. Uvodna aktivnost: a) <i>Digitalni trag</i>	5
b) <i>Šala, sukob ili nasilje</i>	5
2. Glavna aktivnost: a) <i>Priča iz razredne grupe</i>	8
b) <i>STOP – četiri koraka zaštite</i>	10
c) <i>Promatrač koji prekida lanac</i>	8
3. Završna aktivnost: <i>Naš digitalni dogovor</i>	5
4. Evaluacija radionice	4

Potrebni materijali

- Računalo i projektor ili interaktivni zaslon te PowerPoint prezentacija.
- Kartice DA / NE / MOŽDA
- Radni listić „Priča iz razredne grupe“ (Prilog 2.)
- Radni listić „STOP – četiri koraka zaštite“ (Prilog 3.)
- Kartice za igranje uloga (Prilog 4.).
- Ploča za „Digitalni razredni dogovor“ (Prilog 5.).
- Izlazne kartice / evaluacijski listić (Prilog 6.).
- Kemijske olovke, flomasteri i samoljepljivi papirići.

Sadržaj i opis aktivnosti

Uvodni dio

1. Digitalni trag

5 min

Ishodi učenja:

- Navesti primjere digitalnih postupaka koji mogu pomoći ili povrijediti drugu osobu
- Osvijestiti učenike da digitalni postupci ostavljaju posljedice

Potrebni materijali: Samoljepljivi papirići, ploča

Tijek aktivnosti

1. Razrednik ukratko uspostavlja pravila sigurnog razgovora: govori se o izmišljenim primjerima, ne navode se imena i nitko nije obvezan dijeliti osobno iskustvo.
2. Svaki učenik na dva papirića anonimno zapisuje jedan digitalni postupak koji nekome može pomoći i jedan koji nekoga može povrijediti, primjerice poruka podrške, dijeljenje fotografije bez dopuštenja ili isključivanje iz grupe.
3. Učenici lijepe papiriće na ploču. Razrednik pročita nekoliko primjera i povezuje ih s porukom da klik, komentar, prosljeđivanje i šutnja također imaju posljedice.
4. Najavljuje temu radionice: prepoznati elektroničko nasilje i uvježbati reakcije kojima se prekida lanac nasilja.

2. Šala, sukob ili nasilje?

5 min

Ishodi učenja:

- Razlikovati šalu, nesporazum, sukob, neprimjerenu komunikaciju i elektroničko nasilje

Potrebni materijali: Kartice DA / NE / MOŽDA i tvrdnje iz Priloga 1.

Tijek aktivnosti

1. Razrednik čita četiri do šest kratkih tvrdnji ili situacija. Učenici podizanjem kartice DA, NE ili MOŽDA procjenjuju je li riječ o prihvatljivom ponašanju odnosno elektroničkom nasilju.
2. Nakon svake tvrdnje dva ili tri učenika kratko obrazlažu odgovor. Razrednik ne traži osobna iskustva, nego usmjerava na kriterije: namjera i učinak, ponavljanje, odnos moći, doseg sadržaja, privatnost i reakcija nakon zahtjeva da ponašanje prestane.

3. Naglašava se da „bila je šala“ nije dovoljno opravdanje ako je osoba povrijeđena, ponižena ili ugrožena te da i jedan ozbiljan incident zahtijeva pomoć odraslih.

Središnji dio

3. Priča iz razredne grupe

8 min

Ishodi učenja:

- Prepoznati oblike elektroničkog nasilja, uloge sudionika i moguće posljedice
- Analizirati odgovornost promatrača.

Potrebni materijali: Prilog 2., flomasteri ili olovke.

Tijek aktivnosti

1. Učenici se raspoređuju u manje skupine. Svaka skupina dobiva isti izmišljeni slučaj „Priča iz razredne grupe“ i pitanja za analizu.
2. Skupine označavaju ponašanja koja su štetna, zatim prepoznaju uloge: osoba izložena nasilju, osoba koja je objavila sadržaj, poticatelji, pasivni promatrači i mogući pomagači.
3. Za svaku ulogu navode jednu moguću posljedicu ili odgovornost. Posebno procjenjuju kako lajk, emotikon, prosljeđivanje ili šutnja utječu na situaciju.
4. Glasnogovornik svake skupine iznosi jednu ključnu spoznaju. Razrednik objedinjuje odgovore i ispravlja moguće okrivljavanje osobe izložene nasilju.

4. STOP – četiri koraka zaštite

10 min

Ishodi učenja:

- Primijeniti sigurne korake reagiranja
- Navesti najmanje dvije osobe ili službe kojima se može obratiti za pomoć

Potrebni materijali: Prilog 3. i scenariji A–D; ploča.

Tijek aktivnosti

1. Razrednik predstavlja model STOP: S – sačuvaj dokaze; T – traži pomoć; O – onemogući kontakt blokiranjem i prijavom; P – prijavi incident i pruži podršku.

2. Svaka skupina dobiva jedan scenarij: uvredljive poruke, lažni profil, objava fotografije bez pristanka ili prijetnja. Učenici ispunjavaju tablicu: što učiniti odmah, što ne učiniti, kome se obratiti i kada je situacija hitna.
3. Skupine u jednoj minuti predstavljaju rješenje. Ostali provjeravaju jesu li obuhvaćena sva četiri koraka.
4. Razrednik nadopunjuje: dokaze treba spremati prije blokiranja; ne treba uzvraćati ni javno prozivati; kod ozbiljne prijetnje, ucjene, seksualiziranog sadržaja ili neposredne opasnosti odmah se uključuju odrasle osobe i policija / hitne službe prema školskom protokolu.

5. Promatrač koji prekida lanac

8 min

Ishodi učenja:

- Demonstrirati asertivnu, podržavajuću i sigurnu reakciju promatrača
- Razlikovati korisnu pomoć od rizičnog sukobljavanja

Potrebni materijali: Kartice uloga iz Priloga 4.

Tijek aktivnosti

1. Učenici rade u paru. Dobivaju karticu s izmišljenom situacijom i zadatak sastaviti jednu privatnu poruku podrške te jednu rečenicu za obraćanje odrasloj osobi.
2. Primjeri sigurnih poruka: „Vidjela/vidio sam što se dogodilo. Nisi sam/a. Mogu s tobom otići razredniku.“; „Neću proslijediti sadržaj. Spremimo dokaz i prijavimo ga.“
3. Dobrovoljci izvedu kratki razgovor bez ponavljanja uvreda iz scenarija. Razred zatim koristi tri kriterija povratne informacije: poruka ne okrivljuje, nudi konkretnu pomoć i ne povećava rizik.
4. Razrednik naglašava da aktivni promatrač ne treba sam istraživati, prijetiti počinitelju ni dijeliti sporni sadržaj radi „dokazivanja“ drugima.

Završni dio

6. Naš digitalni dogovor

5 min

Ishodi učenja:

- Formulirati i prihvatiti pravila odgovorne digitalne komunikacije u razredu

Potrebni materijali: Ploča ili predložak iz Priloga 5.; flomaster.

Tijek aktivnosti

1. Učenici predlažu kratka pravila za razredne digitalne grupe. Svaki prijedlog mora biti konkretan i provediv.
2. Razred glasovanjem odabire pet do sedam pravila, primjerice: ne objavljujemo tuđe fotografije bez pristanka; ne proslijeđujemo ponižavajući sadržaj; zaustavljamo ismijavanje; prijavljujemo prijetnje; privatne sukobe ne pretvaramo u javno ponižavanje.
3. Dogovor se fotografira ili prepisuje u razredni dokument. Određuje se datum kratke provjere primjene, primjerice za mjesec dana.

Evaluacija radionice

7. Izlazna kartica

4 min

Ishodi učenja:

- Procijeniti usvojenost postupka, osobnu spremnost na reagiranje i korisnost radionice

Potrebni materijali: Prilog 6.

Tijek aktivnosti

1. Učenici anonimno dovršavaju tri rečenice: „Sada znam...“, „Ako primijetim elektroničko nasilje, prvo ću...“ i „Podršku mogu zatražiti od...“
2. Na ljestvici od 1 do 5 procjenjuju korisnost radionice i svoju sigurnost u primjenu modela STOP.
3. Kartice predaju pri izlasku. Razrednik ih pregledava nakon sata radi procjene ostvarenosti ishoda i planiranja dodatne podrške. Ako učenik navede aktualan problem ili opasnost, postupa se bez odgode prema školskom protokolu.

Literatura

- CARNET. (2024). Abuse služba. Preuzeto sa: <https://www.carnet.hr/usluga/abuse-sluzba/>
- Hrabri telefon. Cyberbullying – nasilje na internetu. Preuzeto sa: <https://tinejdzeri.hrabritelefon.hr/clanci/cyberbullying/>
- Hutson, E., Kelly, S., & Militello, L. K. (2017). Systematic review of cyberbullying interventions for youth and parents with implications for evidence-based practice. *Worldviews on Evidence-Based Nursing*, 15(1), 72–9.
- Kowalski, R. M., Limber, S. P., & McCord, A. (2019). A developmental approach to cyberbullying: Prevalence and protective factors. *Aggression and Violent Behavior*, 45(1), 20–32.
- Medijska pismenost. (2024). Važnost čuvanja dokaza o elektroničkom nasilju. Preuzeto sa: <https://www.medijskapismenost.hr/vaznost-cuvanja-dokaza/>
- Ministarstvo rada, mirovinskoga sustava, obitelji i socijalne politike. (2024). Protokol o postupanju u slučaju nasilja među djecom i mladima.
- Polanco-Levicán, K., & Salvo-Garrido, S. (2021). Bystander Roles in Cyberbullying: A Mini-Review of Who, How Many, and Why. *Frontiers in psychology*, 12, 676787.
- Smith, P. K., Mahdavi, J., Carvalho, M., Fisher, S., Russell, S., & Tippett, N. (2008). Cyberbullying: Its nature and impact in secondary school pupils. *Journal of Child Psychology and Psychiatry, and Allied Disciplines*, 49(4), 376–85.
- Tokunaga, R. S. (2010). Following you home from school: A critical review and synthesis of research on cyberbullying victimization. *Computers in Human Behavior*, 26(3), 277–87.
- UNICEF Hrvatska. (2009). Prekini lanac! – zaustavimo elektroničko nasilje. Preuzeto sa: <https://www.unicef.org/croatia/reports/prekini-lanac-zaustavimo-elektronicko-nasilje-0>
- UNICEF Hrvatska. (2020). Cyberbullying: Kako ga spriječiti. Preuzeto sa: <https://www.unicef.org/croatia/price/cyberbullying-kako-ga-sprije%C4%8Diti>

Prilozi

Prilog 1. Šala, sukob ili nasilje?

Uputa učenicima: Za svaku tvrdnju podignite karticu DA, NE ili MOŽDA. Nakon odgovora kratko obrazložite kriterij kojim ste se vodili.

Tvrdnja	Odgovor	Pojašnjenje za razrednika
Ako je uvredljiva poruka poslana nakon nastave, škola se time ne treba baviti.	NE	Škola reagira kada događaj utječe na sigurnost, odnose i funkcioniranje učenika, neovisno o mjestu i vremenu objave.
Prosljeđivanje ponižavajuće fotografije „samo jednoj osobi“ može pridonijeti nasilju.	DA	Svako prosljeđivanje povećava doseg i može produljiti štetu.
Ako je netko napisao da se samo šalio, ponašanje ne može biti nasilno.	NE	Procjenjuju se sadržaj, učinak, ponavljanje, odnos moći i nastavak nakon zahtjeva da prestane.
Prije blokiranja korisnika korisno je sačuvati snimku zaslona, poveznicu, datum i vrijeme.	DA	Dokazi mogu pomoći školi, platformi ili policiji u postupanju.
Najbolje je uzvratiti jednako uvredljivom porukom kako bi osoba prestala.	NE	Uzvratanje može povećati sukob i otežati zaštitu; sigurnije je sačuvati, blokirati, prijaviti i tražiti pomoć.
Promatrač pomaže ako privatno pruži podršku i uključi odraslu osobu.	DA	Podrška smanjuje izolaciju, a odrasla osoba može pokrenuti zaštitu.
Jedna ozbiljna prijetnja nije važna jer se nije ponovila.	NE	Možda ne zadovoljava sve kriterije bullyinga, ali ozbiljna prijetnja zahtijeva neposrednu procjenu i prijavu.

Snimka zaslona smije se dalje dijeliti cijelom razredu da svi vide dokaz.	NE	Dokaz se dijeli samo s odgovornim odraslim osobama ili nadležnom službom, ne s publikom koja bi povećala štetu.
--	------------------	--

Prilog 2. Priča iz razredne grupe

Izmišljeni slučaj:

Tijekom odmora netko je fotografirao učenika Marka u nezgodnom trenutku. Petra je bez njegova dopuštenja od fotografije napravila meme i objavila ga u neslužbenoj razrednoj grupi. Nekoliko učenika dodalo je emotikone smijeha, dvoje je fotografiju proslijedilo u drugu grupu, a jedan učenik napisao je: „Dosta, izbrišite to.“ Marko je zamolio da se objava ukloni, no članovi su nastavili komentirati. Sljedeći dan nije došao u školu.

1. Koja su ponašanja u priči neprihvatljiva ili nasilna? Podcrtajte ih.

2. Tko je osoba izložena nasilju, tko započinje nasilje, tko ga potiče, tko pasivno promatra, a tko pokušava pomoći?

3. Kako prosljeđivanje i emotikoni utječu na situaciju, iako njihovi autori nisu izradili objavu?

4. Koje bi posljedice Marko mogao doživjeti? Navedite najmanje dvije, bez pretpostavke da svi reagiraju jednako.

5. Što bi aktivni promatrač mogao učiniti odmah, a što nakon toga?

6. Koju bi poruku podrške poslali Marku?

7. Kome bi u školi trebalo prijaviti događaj? Koje dokaze treba sačuvati?

Prilog 3. STOP – četiri koraka zaštite

S – SAČUVAJ

Spremi poruke, snimku zaslona, poveznicu, korisničko ime, datum i vrijeme. Dokaz ne prosljeđuj vršnjacima.

T – TRAŽI POMOĆ

Obrati se roditelju/skrbniku, razredniku, nastavniku, pedagogu, psihologu ili drugoj odrasloj osobi od povjerenja.

O – ONEMOGUĆI KONTAKT

Nakon spremanja dokaza blokiraj korisnika, prilagodi postavke privatnosti i prijavi sadržaj platformi.

P – PRIJAVI I PRUŽI PODRŠKU

Prijavi incident odgovornoj odrasloj osobi; kod ozbiljne prijetnje ili opasnosti uključi policiju. Ako si promatrač, ne prosljeđuj sadržaj i ponudi konkretnu podršku.

Scenariji za skupine

- A. Učenik nekoliko dana prima uvredljive poruke s nepoznatog profila. Poruke spominju školu i prijete objavom privatne informacije.
- B. Otvoren je lažni profil učenice s njezinom fotografijom. Profil objavljuje izmišljene i ponižavajuće tvrdnje.
- C. U razrednoj grupi objavljena je fotografija bez pristanka. Nakon molbe da se ukloni, drugi je i dalje prosljeđuju.
- D. Tijekom internetske igre učeniku stižu prijetnje, a osoba tvrdi da zna gdje on živi.

Odabrani scenarij	
Što treba učiniti odmah?	
Što ne treba učiniti?	
Kome se treba obratiti?	
Po čemu prepoznamo da je hitno?	

Prilog 4. Kartice za igranje uloga

Kartica A – Privatna podrška

Vidio/la si da se u grupi dijeli ponižavajuća fotografija kolegice. Sastavi poruku kojom potvrđuješ da nije kriva, nudiš konkretnu pomoć i predlažeš obraćanje odrasloj osobi.

Kartica B – Obraćanje razredniku

Prijatelj ti je pokazao prijeteće poruke, ali se boji prijaviti ih. Uvježbaj kako biste zajedno razredniku jasno opisali što se događa, koliko traje i koje ste dokaze sačuvali.

Kartica C – Zaustavljanje prosljeđivanja

Učenik ti šalje uvredljivi meme i traži da ga pošalješ dalje. Odgovori kratko i asertivno, bez vrijeđanja i bez ulaska u dugi sukob.

Kartica D – Nakon prijave

Prijatelj se boji da će ga razred ismijavati jer je potražio pomoć. Sastavi odgovor kojim normaliziraš traženje pomoći i nudiš da budeš uz njega tijekom razgovora s odraslom osobom.

Kriteriji dobre reakcije

- Ne okrivljuje osobu izloženu nasilju.
- Jasno pokazuje da je ponašanje neprihvatljivo.
- Nudi konkretan i siguran sljedeći korak.
- Ne povećava publiku, sukob ili rizik.
- Uključuje odraslu osobu kada je to potrebno.

Prilog 5. Digitalni razredni dogovor

Naša razredna zajednica dogovara da ćemo u digitalnoj komunikaciji:

1. Prije objave ili prosljeđivanja tuđe fotografije, snimke ili privatne poruke tražiti dopuštenje.
2. Nećemo stvarati, lajkati, komentirati ni prosljeđivati sadržaj koji nekoga ponižava.
3. Ako netko kaže da mu nešto smeta ili traži uklanjanje sadržaja, prestat ćemo i reagirati odgovorno.
4. Sukobe nećemo pretvarati u javno prozivanje, grupno ismijavanje ili isključivanje.
5. Osobi izloženoj nasilju pružit ćemo podršku i pomoći joj da se obrati odrasloj osobi.
6. Prijetnje, ucjene, lažne profile i ozbiljno narušavanje privatnosti prijavit ćemo bez odgode.
7. Dokaze ćemo čuvati i dijeliti samo s osobama koje mogu pomoći, a ne s cijelim razredom.

Prilog 6. Evaluacija – izlazna kartica

Sada znam da je elektroničko nasilje...

Ako primijetim elektroničko nasilje, prvo ću...

Podršku mogu zatražiti od...

Koliko ti je radionica bila korisna? 1 2 3 4 5

Koliko si siguran/na da možeš primijeniti model STOP? 1 2 3 4 5

Pitanje ili prijedlog koji još imam:
